

Κοινωνία και συνοδικότητα στήν Ἐκκλησία σήμερα

Ὑστερα ἀπὸ ἕναν αἰῶνα ἐκκλησιολογικῆς ἔρευνας, στοχασμοῦ καὶ ἀναζήτησης τῆς ἐνότητος σὲ οἰκουμενικὸ πλαίσιο χρειάζεται νὰ ἀναρωτηθοῦμε, τόσο γιὰ τὸ μετέωρο βῆμα τῆς οἰκουμενικῆς κίνησης καὶ τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου σήμερα, ὅσο καὶ γιὰ τὴν περὶ Ἐκκλησίας καὶ συνοδικότητος ἀντίληψη τῶν μεγάλων χριστιανικῶν παραδόσεων. Μιὰ αὐτοκριτικὴ ματιὰ στὴν ἐκκλησιολογικὴ κατάστασι τῆς σύγχρονης Ὁρθοδοξίας δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ κάνει λόγο γιὰ τὴ συχνὰ παρατηροῦμενη αὐτάρκεια ὀρισμένων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, γιὰ τὴν ἐσωστρέφεια καὶ τὸν ἀπομονωτισμὸ, τὸν κατατεμαχισμὸ, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸν ἀνταγωνισμὸ μεταξὺ Ὁρθόδοξων δικαιοδοσιῶν. Οἱ Ὁρθόδοξοι μοιάζουμε συχνὰ νὰ ἐγκωμιάζουμε ἀπλῶς θεολογικὰ καὶ νὰ προβάλλουμε διθυραμβικὰ τὴ συνοδικότητα δίχως, ὅμως, νὰ τὴν ζοῦμε πάντοτε στὴν πράξι καὶ σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Ἡ ἐκκοσμίκευσι καὶ ὁ σύγχρονος τρόπος ζωῆς φαίνεται νὰ ἐπιτείνουν τὶς προβληματικὲς αὐτὲς διαστάσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Ἡ ὀλοένα καὶ μεγαλῦτερη περιθωριοποίησι τῶν ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων στὸν δημόσιον χῶρον τῶν σύγχρονων κοινωνιῶν στίς Ὁρθόδοξες κατὰ παράδοσι χῶρες ἐπιτείνει τὴν ἐκκλησιολογικὴ ἐσωστρέφεια καὶ διαμορφώνει συνθήκες ποὺ ἄλλοτε εὐνοοῦν τὸν ἐκκλησιαστικὸν δικανισμὸ καὶ ἄλλοτε τὸν θρησκευτικὸν ἀτομισμὸ. Μάλιστα, ἡ μεταμοντέρνα κατάστασι καὶ ὁ σύγχρονος τρόπος ζωῆς μπορεῖ κατὰ κάποιον τρόπο νὰ ἐπαναφέρει τὴ θρησκευτικὴν ἐκκοσμίκευσι, ἀλλὰ τοῦτο συμβαίνει συνήθως μέσα ἀπὸ ἀτομιστικὰ καὶ αὐτονομημένα σχήματα, τὰ ὁποῖα ὑπερβαίνουν ἢ θέτουν στὸ περιθώριον τὴ συνοδικότητα καὶ τὴν κοινωνία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος πρὸς ὄφελος μιᾶς ψυχολογικῆς ἢ ἀπλῶς ἀτομοκρατικῆς ἀντίληψης γιὰ τὴ χριστιανικὴ πίστι καὶ ζωή. Ἀπέναντι σὲ μιὰ θεσμικὴ ἐκκλησιολογία τοῦ χαμένου ὑποκειμένου, ὁ σύγχρονος πιστὸς αἰσθάνεται αὐτάρκεια στὴν πίστι καὶ στὴν ἠθική, δὲν χρειάζεται τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινότητα.

Ἀπὸ τὴν ἰδιότυπα πνευματολογικὴ θεώρησι τῆς ἐκκλησιολογίας στὸν Ἀλεξίου Χομακῶφ ὡς «καθολικότητα ἐν συνάξει» (sobornost) καὶ τὴ γόνιμη κρι-

τική της από την σύγχρονη ὀρθόδοξη θεολογία, ἀπὸ τὴν εὐχαριστιακὴ ἐκκλησιολογία τοῦ Νικολάου Ἀφανάσιου καὶ τὴν χριστοκεντρικὴ ἐκκλησιολογία τοῦ Γεωργίου Φλωρόφσκυ, ἀπὸ τὴν ἰδιαίτερη οἰκονομία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τοῦ Βλαδιμήρου Λόσκυ ὡς τὴν πνευματολογικὴ χριστολογία τοῦ Νικολάου Νησιώτη καὶ τὴ σύνθεση χριστολογίας καὶ πνευματολογίας τοῦ Ἰωάννη Ζηζιούλα, ἡ νεώτερη ὀρθόδοξη θεολογία ἐπιχείρησε ἓνα ἀνανεωτικὸ ἀνοιγμα τοῦ ἐκκλησιολογικοῦ στοχασμοῦ, τὸ ὁποῖο, ὅμως, δὲν συνάντησε τὴ δέουσα ἀνταπόκριση στὴν καθημερινὴ ἐκκλησιαστικὴ πράξι τῶν Ὀρθοδόξων. Ἡ σύνθεση χριστολογίας καὶ πνευματολογίας στὴν ἐκκλησιολογία θέτει ὄντως στὴν ὀρθὴ θεολογικὴ καὶ ποιμαντικὴ βάση τὴν ὑπαρξὴ καὶ λειτουργία τῆς συνοδικότητος, προσκαλώντας τὶς ἄλλες χριστιανικὲς παραδόσεις νὰ λάβουν θέση καὶ νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν ἀρχαία παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Γιὰ νὰ μὴν εἶναι, ὅμως, ἡ προσέγγιση αὐτὴ νεκρὸ γράμμα καὶ ἀπλῶς ἀκαδημαϊκὸ σχῆμα, ἀπαιτεῖται μία ριζικὴ ἐπαναπροσέγγιση καὶ ἐπαναβεβαίωση τῆς συνοδικότητος, τῆς ἐνότητος καὶ τῆς κοινωνίας, ὀριζοντίως καὶ καθέτως, σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ ἔκφρασης. Τὸ πλαίσιο τῆς εὐχαριστιακῆς κοινότητος, τὸ λειτουργημα τοῦ ἐπισκόπου, ἡ συνοδικότης ἐντὸς τῆς ἐπισκοπῆς, ἡ σχέση μεταξὺ τῆς τοπικῆς μὲ τὴν κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησία, ἡ ἀναζήτησις σύγχρονων μορφῶν συνοδικότητος, θέτουν ἐπιτακτικὰ τὸ αἴτημα τῆς διαρκοῦς συνοδικότητος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ εἶναι. Ἡ συνοδικότης ὡς ἀναζωογόνησις καὶ διαρκῆς οἰκοδομὴ τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι, ἐν τέλει, ἔργον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σὲ συγκεκριμένον χρόνον καὶ τόπον.

Στὸ τεῦχος αὐτὸ τῆς Θεολογίας δημοσιεύονται τὰ πρακτικὰ τοῦ ἐτήσιου συμποσίου τῆς Διεθνoῦς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Ἐπιστημῶν (AISR), τὸ ὁποῖο φιλοξενήθηκε ἀπὸ 17 ἕως 23 Μαΐου 2013 στὸ Διορθόδοξον Κέντρο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τὸ θέμα τοῦ συνεδρίου ἦταν «Συνοδικότητα καὶ ὁμοφωνία» καὶ ἡ προσέγγισίς του πραγματοποιήθηκε ἀπὸ θεολόγους διαφόρων χριστιανικῶν παραδόσεων στὸ πλαίσιο τοῦ εὐρύτερου διαχριστιανικοῦ θεολογικοῦ διαλόγου.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀπὸ τὴ φύσιν τῆς ἓνα πλέγμα σχέσεων καὶ μία συνοδικὴ πραγματικότητα; Ἡ διεξαγωγὴ τῶν «συνόδων» (τοπικῶν, περιφερειακῶν, οἰκουμενικῶν), ἥδη μὲ τὴν ἀρχικὴ ἐμφάνισιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, φανερώνει τὸν βαθύτατον μυστηριακόν, θεολογικόν καὶ Τριαδικόν χαρακτήρα τῆς Ἐκκλησίας. Μὲ ποῖον τρόπο ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὐτὴ κοινωνία θὰ πρέπει νὰ ἐκφράζεται καὶ νὰ ἐπιβεβαιώνεται; Πῶς ἐκλαμβάνεται ἡ θέσις τοῦ πρώτου (primus) μὲ τὸ ὑπόλοι-

πο σώμα τῆς Ἐκκλησίας σὲ τοπικό, περιφερειακὸ καὶ οἰκουμενικὸ πλαίσιο; Ἡ λειτουργία μιᾶς συνόδου ἀποσκοπεῖ ἀπλῶς στὴν ἐξασφάλιση μιᾶς πλειοψηφίας κοινοβουλευτικοῦ τύπου ἢ ἀποβλέπει στὴν ἐνότητα καὶ ὁμοφωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Πῶς ἀντιλαμβάνονται τὰ θέματα αὐτὰ οἱ διάφορες χριστιανικὲς ἐκκλησίες; Αὐτὰ εἶναι ὁρισμένα ἀπὸ τὰ ζητήματα ποὺ ἐγείρονται ἀπὸ τὴν ἔννοια τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνοδικότητος, τὰ ὁποῖα ἀπασχόλησαν τὸ θεολογικὸ αὐτὸ συμπόσιο καὶ διαπερνοῦν ὅλες σχεδὸν τὶς εἰσηγήσεις του, οἱ ὁποῖες δημοσιεύονται στὴ γλώσσα ποὺ παρουσιάστηκαν.

Σταῦρος Παγκάξογλου